

Tourism and Recreation

<https://dergipark.org.tr/tourismandrecreation>

E-ISSN: 2687-1971

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan uluslararası çalışmaların bibliyometrik analizi

Bibliometric analysis of international studies using outdoor recreation and sustainability concepts together

Neşe Genç^{1*}, Zehra Bulut², Gülsüm Yılmaz³

¹Bahtiyar Vahabzade Sosyal Bilimler Lisesi, Milli Eğitim, nssnmz_@hotmail.com, 0000-0002-4824-4771

²Artvin Çoruh Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, zhrblt@gmail.com, 0000-0002-8979-4390

³İstanbul Topkapı Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, glsmymzz.12@gmail.com, 0000-0002-7692-6024

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Araştırma / Research Article

Anahtar Kelimeler:

Açık Alan Rekreasyonu, Sürdürülebilirlik, Bibliyometrik Analiz

Key Words:

Outdoor Recreation, Sustainability, Bibliometric Analysis

Gönderme Tarihi/Received Date:

14.06.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date:

26.06.2022

Yayınlanma Tarihi/Published Online:

30.06.2022

DOI:

[10.53601/tourismandrecreation.1130460](https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1130460)

ÖZET

Açık alan rekreasyonu özellikle pandemi sonrası önemli bir konu haline gelirken, İngilizce karşılığı "outdoor recreation" olarak literatürde yer almaktadır. Sürdürülebilir açık alan rekreasyonunu ile doğal kaynakların bilinçli kullanımının yaygınlaştırılması sayesinde bu faaliyetlerinin yapısından kaynaklanan istenmeyen etkilerin minimize edilmesi mümkün olmaktadır. Çalışmada temel olarak, uluslararası yazında açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 15 Nisan 2022 tarihinde Scopus veri tabanında 1986-2022 yılları arasında yapılmış çalışmalar başlık, özet ve anahtar kelimeler sınırlaması kullanılarak özet bir görünüm ortaya koyabilmek için incelenmiştir. Yapılan çalışmalarda, "yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ülkeler, anahtar kelimeler ve kaynaklar" incelenerek değerlendirilmiştir. Scopus veri tabanından elde edilen veriler VOSviewer bibliyografik analiz programına aktararak "ortak yazarlık" ve "birlikte bulunma" analizleri yapılmıştır. Gerçekleştirilen bibliyografik analiz sonucunda, konu ile ilgili en fazla çalışmanın 2020 yılında (28 makale) yayınlanmış olduğu ve "Sustainability Switzerland" dergisinin bu konuda en fazla (19) çalışmaya yer veren kaynak olduğu saptanmıştır. Ayrıca Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık ön plana çıkan ülkeler olarak görülürken, Türkiye'nin 5 çalışma ile 18. sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen bibliyografik analiz sonucunda elde edilen bulgulardan, açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konularına ilişkin uluslararası literatürdeki çalışmaların gelişimi değerlendirilerek, gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutulmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

Though outdoor leisure has become a significant topic, particularly in the aftermath of the pandemic, it is referred to in international literature as "outdoor recreation" in English. It is feasible to reduce the negative impacts caused by the organization of these activities by encouraging sustainable outdoor recreation and the wise use of natural resources. The study's main goal is to investigate research that combines the ideas of open space leisure and sustainability in the worldwide literature using the bibliometric analysis approach. For this purpose, the studies conducted between 1986 and 2022 in the Scopus database on April 15, 2022 were examined in order to present a summary view by using the limitation of title, abstract and keywords. In the studies carried out, "publication year, authors, subject areas, institutions, countries, keywords and sources" were examined and evaluated. The Scopus data were imported to the VOSviewer bibliographic analysis application, and "co-authorship" and "co-occurrence" analyses were performed. As a result of the bibliographic analysis, it was determined that the most studies on the subject were published in 2020 (28 articles) and the "Sustainability Switzerland" journal was the source that included the most (19) studies on this subject. In addition while the United States and the United Kingdom are seen as prominent countries, it has been determined that Turkey is in the 18th place with 5 studies. The evolution of studies in the worldwide literature on open space recreation and sustainability concerns was appraised based on the findings of the bibliographic analysis, and it was attempted to give light on future research.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü'ne (2011) göre, yıllık ölümlerin yaklaşık %6'sı veya yılda iki milyondan fazla ölümün nedeni, hareketsiz bir yaşam tarzıdır. Ayrıca, modern toplumdaki insanlar, fiziksel-psikolojik sağlık ve esenlik konusunda giderek daha ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır

(Dünya Sağlık Örgütü, 2011). Teknolojik ilerlemeler, tarım ve sanayi devriminin ve dijital çağın başlaması, ardından yaşam alanlarında değişikliklere neden olmuştur. Bu değişiklikler nedeniyle, yapıları ortamlarda daha fazla, tarımsal veya doğal ortamlarda daha az zaman harcadığı için fiziksel olarak aktif davranışlarda bulunma olasılığı daha düşük olmaktadır. Son zamanlarda küresel kentleşme olgusunun ardından, modern

* Sorumlu yazar /Corresponding author.

Bahtiyar Vahabzade Sosyal Bilimler Lisesi, Milli Eğitim, nssnmz_@hotmail.com, 0000-0002-4824-4771

insanlar gürültü, tıkanıklık ve hava kirliliği gibi kentsel yaşamın streslerini azaltmak için doğaya dayalı açık hava etkinliklerinin peşinde koşmaktadır (Baur vd., 2013).

Doğada yapılan sportif etkinlikler “doğa sporları”, “açık alan rekreasyonu”, “macera sporları”, “macera rekreasyonu”, olmak üzere içinde bulundukları risk faktörlerine ve kullanılan yardımcı unsurlara bağlı olarak değişik isimlerle sınıflandırılmıştır (Koçak & Balcı, 2010). İnsanların boş zamanlarını değerlendirdiği mekân açısından sınıflama çeşitleri; kapalı alan rekreasyonu (Ör. okuma, egzersiz yapma ve kültürel etkinliklere katılma) ve açık alan rekreasyonu (Ör. okyanusta yüzmeye, olta balıkçılığı, bisiklete binme ve doğayı gözlemleme) olarak iki grupta incelenmektedir (Yaylı vd., 2014). Açık alan rekreasyonu için ortak bir tanım yoktur. Açık alan rekreasyonu, doğal çevrede meydana gelen ve ona bağlı olan bir rekreasyon türü olarak tanımlanabilir. Açık alan rekreasyon aktiviteleri, doğa, çevresel öngörülemelik, ekipman ve özel materyallerin yanı sıra heyecan, adrenalin, risk, güçlü duygular ve korkunun üstesinden gelmeyi içermesi nedeniyle geleneksel sporlardan farklı fiziksel aktiviteleri içerir. Genellikle, günlük veya hafta sonu rutinlerinin bir parçası olarak doğaya veya (kentsel) yeşil alanlara doğrudan erişimi olan alanlarda gerçekleşir. Açık alan rekreasyonu, sağlıklı bir yaşamın önemli bir unsuru ve belki de genellikle doğadan ayrılmış, yapılmış ortamlarda gerçekleşen modern yaşamın eksikliklerine karşı bir çare haline gelmektedir (Bell vd., 2007). Fiziksel aktivite (FA) ve doğa ile temas hem fiziksel hem de psikolojik sağlığa ve esenliğe yardımcı olduğundan (Barton vd., 2009; Pretty vd., 2005), FA veya egzersizli açık alanlarda, yani yeşil egzersizde yürütmenin önemi ve değeri basitçe göz ardı edilmemelidir.

Çoğu insan için yakınlardaki açık hava rekreasyon etkinlikleri hareketliliklerinin önemli bir bölümünü temsil eder, mahalledeki veya yakınlardaki kaliteli rekreasyon alanlarına erişim kent sakinleri için çok önemli bir konudur (Bell, 2010). Açık havada olmak, aktif rekreasyonla meşgul olmak ve doğal cazibe merkezlerini ziyaret etmek, insanlara doğal sistemler hakkında bilgi edinme ve olumlu yayılma etkilerine katkıda bulunan yerlere bağlılık geliştirme fırsatları sağlar (Cartwright & Mitten, 2017; Otto & Pensini, 2017). Çocukluktaki doğa temelli deneyimler, yetişkinlikteki çevresel tutum ve davranışlarla ilişkilidir (Evans vd., 2018). 18 ülkede yakın zamanda yapılan bir araştırma (White, 2019) doğal ortamların daha fazla olduğu mahallelerde yaşayan insanların (hem “yeşil” hem de “mavi” ortamlar dahil) daha yüksek refah seviyeleri bildirdiğini bulmuştur. Daha yüksek genel sağlık ve öznel refah düzeylerini korumak için insanların haftada en az 120 dakika doğada vakit geçirmeleri önerilmiştir.

Parklar, doğal kalıntılar ve bahçeler gibi kentsel doğaya yapılan ziyaretler genellikle insanlar için kaygı, stres, obezite, diyabet ve depresyon oranlarının azalması gibi birçok fiziksel ve zihinsel sağlık yararı ile ilişkilidir (Berdejo-Espinola vd., 2021; Bratman vd., 2019; Saadi vd., 2020; Schnell vd., 2019). Hem kentsel yeşil alanlar (Ör. ormanlar, çalı habitatları ve ağırlıklı olarak bitki örtüsüyle kaplı yerler) hem de kentsel mavi alanlar (Ör. deniz, nehirler ve göletler gibi tüm doğal ve insan yapımı yüzey suları) kentsel doğanın bileşenleridir, insan sağlığına ve esenliğine olumlu katkıda bulunduğu gösterilmiştir (Olive & Wheaton, 2021; Smith vd., 2021). Doğa temelli turizm, dünya

çapında artan bir çeşitlenme yaşamakta ve bu da turistik açık hava rekreasyon aktivitelerinin etkileyici bir şekilde büyümesi ve popüleritesi ile sonuçlanmaktadır (Pickering vd., 2018). Turizm ve açık hava rekreasyonu, korunan alanlar ve topluluklar için değerli bir ekonomik gelir kaynağı sağlayabilse de bağlı olduğu çevrenin sürdürülebilir yönetimi için çeşitli zorluklar ortaya çıkarabilir (Thomas & Reed, 2019). Sürdürülebilirlik genellikle mevcut ihtiyaçların, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden (Frumkin vd., 2017) karşılanması olarak tanımlanır ve genellikle bir ekolojik denge fikrine (Hartig vd., 2014) dayanır. Sürdürülebilir kalkınmanın kökenleri, gelecek için doğal ve kültürel kaynakları koruma, sürdürme ve istenmeyen değişimi azaltmanın temel hedeflerini vurgular (Wolsko vd., 2019). İstenmeyen değişikliği azaltmanın yönü, sürdürülebilirlik kavramının esneklikle kesiştiği yerdir ve esneklik, bozulmanın dikkate alınmasına dayanır (Balmford vd., 2015). Örneğin, vahşi yaşam bolluğundaki düşüşler, kıyı koruma bariyerlerinin zarar görmesi çok çeşitli flora ve faunaya verilen zarar, yaygın eğlence amaçlı kullanımın sonuçlarıdır. Destinasyonların sürdürülebilirliğini sağlamak için bu zorlukların turizm risk yönetimi yaklaşımlarına dahil edilmesi gerekmektedir. Amaç, temel ekolojik süreçleri sürdürmek, doğal mirası ve biyolojik çeşitliliği korumak, ev sahibi toplulukların ve kültürel mirasın gerçekliğini kabul etmek, kalıcı ekonomik fırsatlar ve yoksulluğu azaltma stratejileri ile sonuçlanan turizm faaliyetlerini teşvik etmektir (UNWTO, 2005).

Sürdürülebilirliği sağlamak için genellikle birden fazla kurumu, ortağı ve paydaşı içeren iş birliği ve yaratıcı yönetim stratejileri gerekir. Brundtland Raporu’nda yayınlanan sürdürülebilir kalkınma kavramı, çevresel sürdürülebilirliği “mevcut ve gelecek nesillerin kaynak ve hizmet ihtiyaçlarını, onları sağlayan ekosistemlerin sağlığından ödün vermeden karşılamak” olarak tanımlamaya izin vermektedir (Morelli, 2011). Buna karşılık, sporun tasarlanma şekli, çok çeşitli aktivitelerin dahil edilmesi/dışlanması için belirleyicidir. Varsayılan tanım, Avrupa Komisyonu’nun önerisini (Avrupa Konseyi, 1992) takip eder, sporda aktif rekreasyon ve boş zamanla bütünleştirir. Ayrıca çevre yanlısı davranış tanımı “çevreye mümkün olduğu kadar az zarar verir hatta çevreye fayda sağlar” şeklindedir (Steg & Vlek, 2009: 310). Sürdürülebilirlik kavramlarını, araçlarını ve en iyi uygulamaları açık hava rekreasyonuna entegre etmek son otuz yılda ivme kazanmıştır. Bununla birlikte, profesyonel ve bilimsel literatürde eksik olan, sürdürülebilirliğin sahada “nasıl” operasyonel hale getirildiğine odaklanan eylem odaklı ve değerlendirici araştırmalar olmuştur.

Toplumun yapısal bir vektörü olarak spor, daha sürdürülebilir bir geleceğin destekleyicisi olarak kaçınılmaz bir rol oynamaktadır (UN, 2015). Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve BM gibi en yüksek spor ve dünya organları, sporun eğitici ve dönüştürücü kapasitesini kabul etmektedir (IOC, 2019; UNFCCC, 1992). Aynı zamanda, spor ve çevresel sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi ele alan bilimsel araştırmalar artmasına rağmen, odak noktası hala az gelişmiştir ve yönetime, özellikle de spor teklifleri ve spor etkinliklerine yöneliktir (Mallen vd., 2011). Bugüne kadar, spor talebinin birincil bir unsuru olarak bireysel spor aktörlerinin (Ör. uygulayıcılar,

seyirciler ve bölge sakinleri) eylemini özel olarak ele alan sistematik literatür incelemeleri henüz geliştirilmemiştir.

Rekreasyon ve rekreasyonla ilişkili kavramlar başta turizm olmak üzere spor bilimleri gibi birçok farklı alandan araştırmacıların yoğun ilgisini çekmektedir. Bilimsel gelişmenin hızı, araştırmacıları dünyadaki araştırma eğilimleri hakkında bilgi edinmeye zorlar. Bibliyometri analizi, bilgi yapısını anlamak ve gelişme eğilimlerini keşfetmek için matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanarak belirli araştırma alanlarının niteliksel ve niceliksel olarak değerlendirilmesini ifade eder (Bornmann & Leydesdorff, 2014). Son yıllarda, bibliyometrik araştırma türleri, yayınlanmış literatüre kapsamlı bir genel bakış sağlamak, araştırma sınırlarını ve gelecekteki araştırma eğilimlerini belirlemek için yoğun ilgi görmektedir (Al, 2008; Artsın, 2020; Shawahna., 2021).

Literatür taraması sonucu açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan bibliyometrik bir analize rastlanmamıştır. Ancak rekreasyon ve farklı kavramların (boş zaman, sürdürülebilir turizm vd.) kullanıldığı çalışma örnekleri (Çıvak & Oktay, 2021; Gözen, 2020; Yersüren & Özel, 2020) sınırlı sayıda olsa da literatürde yer almaktadır. Bu nedenle, mevcut çalışmayla rekreasyon literatüründe, bibliyometrik analiz kullanarak bu boşluğu doldurmak için Scopus veri tabanı kullanılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu çalışma ile açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramını beraber kullanan çalışmaların derlenerek mevcut durumunun ortaya koyulması ve bu çalışmaların çeşitli parametreler bakımından incelenerek öne çıkan özelliklerinin tespit edilmesi ve alanyazına katkı sağlanması açısından bu şekilde bir çalışmanın yapılması önemlidir.

2. Yöntem

Tranfield vd. (2003) sistematik literatür incelemeleri için üç aşamaya dayalı bir tasarım önermektedir; sonuçların planlanması, yürütülmesi ve raporlanması/ yayınlaması. İnceleme yapılırken bu metodoloji takip edildi ve Elsevier'e ait olan en önemli bibliyografik veri tabanlarından biri olan Scopus seçildi. Scopus, 69 milyonun üzerinde kaydı olan multidisipliner bir veri tabanıdır (Yaşam Bilimleri, Sosyal Bilimler, Fizik Bilimleri, Sağlık Bilimleri). Potansiyel insan hataları olasılığını en aza indirebileceğinden, tek bir veri tabanı kullanılmasının tavsiye edildiğine dikkat edilmelidir (Donthu vd., 2021). Bu nedenle Scopus veri tabanı bibliyometrik analiz için yeterli görülmüştür. Arama işlemini gerçekleştirmek için açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ilgili birkaç anahtar kelime kullanıldı. Anahtar kelimelerin kombinasyonu ve arama sonucu Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Anahtar kelimeler arama sonucu (15 Nisan 2022).

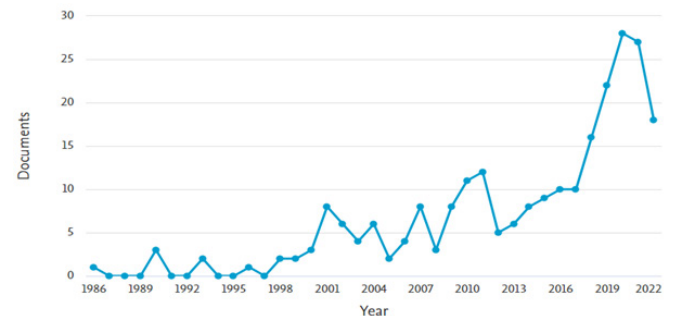
Kelimelerin Kombinasyonu	Sonuçlar
Açık alan rekreasyon veya macera sporları veya macera rekreasyonu veya doğa sporları+ sürdürülebilirlik + süreklilik	
TITLE-ABS-KEY ("outdoor recreation" OR "adventure sports" OR "adventure recreation" OR "nature sports" OR "outdoor sports" AND "sustainable" OR "sustainability" OR "continuity")	277

Tablo 1'e göre gibi çalışmada arama kelimeleri olarak "outdoor recreation" veya "adventure sports" veya "adventure recreation" veya "nature sports" veya "outdoor sports" ve "sustainable" veya "sustainability" veya "continuity" terimleri seçilmiştir. Seçilen anahtar kelimeler Scopus veri tabanında başlık, özet ve anahtar kelimeler sınırlaması kullanılarak aranmıştır. Sorgu sonucu, 1986-2022 döneminde yayınlanan tüm çalışmaları içermektedir. 2022 yılına kadar aranan anahtar kelimelerle ilgili 277 çalışma yayınlanmıştır. Bu çalışma; akademik çıktılar, kitaplar, doktora tezleri veya kongre bildirileri yerine yalnızca dergi makalelerini (makaleler, incelemeler ve notlar (Van Raan vd., 2003) içermektedir. Çünkü bunlar "onaylanmış bilgi" olarak kabul edilebilirler ve eleştirel olarak gözden geçirebilirler (Rodríguez & Navarro, 2004). Aramada, bu analiz için yalnızca makaleler, incelemeler ve notlar dikkate alındığı için daha sonra 245 belge elde edilmiştir. Örnekleme, 223'ü makale, 2'si not ve son olarak 20'si derleme olmak üzere 245 çalışmadan oluşmaktadır. Bu 245 yayının; yayın yılları, yayın dilleri, yayın türleri, yazar adları ve yazarların ülkeleri erişilmiş ve indirilmiştir.

Makalelerin bibliyometrik ayrıntıları, analiz için bir Excel elektronik tablosuna aktarılmıştır. Veri analizine başlamadan önce, sonuçların tutarlılığını iyileştirmek için bir başlangıç homojenleştirme adımı gerçekleştirilmiştir. Dergi ve yazar adları belirsizleştirilmiş ve aynı anahtar kelimeler için de yapılmıştır. Sonrasında, yapılacak olan bibliyometrik analizleri kolaylaştıran ve bilimsel bir harita oluşturmayı sağlayan VOSviewer yazılım programı kullanılmıştır. VOSviewer programı ağları görüntülemek için farklı yollar sağlarken yakınlaştırma, kaydırma ve arama işlevleri aracılığıyla bir haritanın yakından incelenmesine olanak tanır. Ayrıca, çok sayıda öğeyle ilgilenerek, küme ekranı bize ağ yapısının net bir genel görünümünü sağlayabilir. VOSviewer programının, diğer programlara göre (SPSS, Pajek vb.) göre en büyük avantajı (van Eck & Waltman, 2011) ise veri setlerinin büyüklüğünün yorumlama gücünü olumsuz etkilememesidir.

3. Bulgular

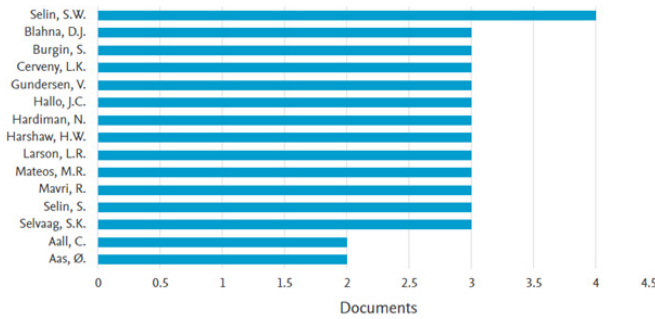
Bu çalışma açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını beraber kullanan çalışmaların bibliyometrik analizini içermektedir. İlk olarak Scopus veri tabanında taranan indekslerde elde edilen verilere yer verilmiştir. Sonuçların yıllara göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Yayınların Yıllar İtibariyle Dağılımı

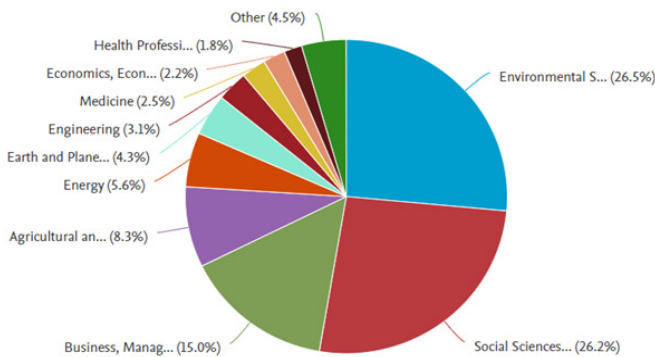

Şekil 1’de açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını beraber kullanan çalışmaların Scopus veri tabanı, yayınlarının yıllara göre anahtar kelime sorgulamasının dağılımı verilmektedir. Yayınların yıllar itibaren dağılımına bakıldığında, uluslararası literatürde ilk yayının 1986 yılında olduğu görülmektedir. 2017 yılında 10 yayın olmasına rağmen 2020 yılında yayın sayısının 28’e çıktığı, 2022 yılına kadar tekrar düşüş göstererek 18’e indiği görülmüştür. 2017 yılından itibaren yayın sayıları artmaya başlamıştır. Scopus veri tabanına göre 2020 yılı, 28 çalışma ile açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmaların en fazla yayınlandığı yıl olarak görülürken, 2021 yılı 27 çalışma, 2019 yılı 22 çalışma, 2022 yılı ise 18 çalışma ile takip etmektedir.

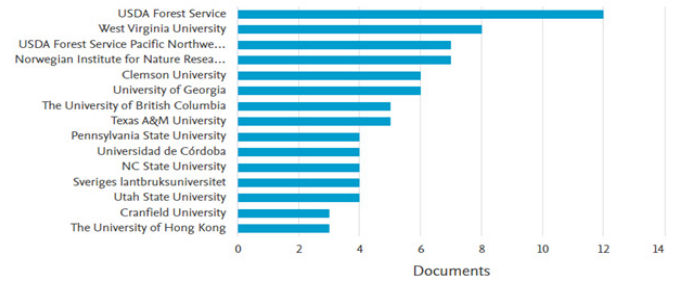
Şekil 2. Yayınların Yazarlar İtibariyle Dağılımı

Şekil 2’de görüldüğü üzere, açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarına ilişkin yapılan çalışmalar yayın sayılarına göre değerlendirildiğinde; Amerika Birleşik Devletleri’nde Batı Virjinya Üniversitesi’nde görev alan, Steve W. Selin 4 çalışma ile birinci sırada yer almaktadır. Diğer yazarların birçoğu 3 çalışma ile yazarı takip etmektedir.

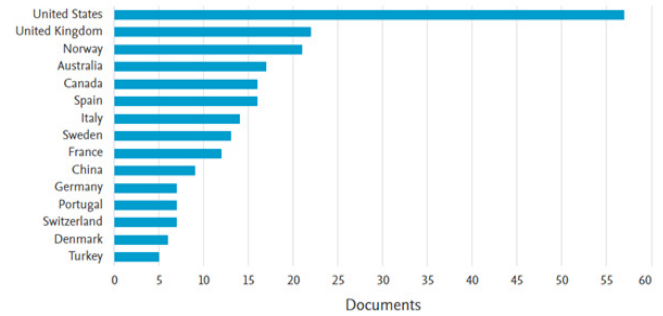
Şekil 3. Yayınların Konusu İtibariyle Dağılımı

Şekil 3 yorumlandığında, toplam 245 yayının yapılan sorgulama sonucu araştırma alanına göre sıralaması görülmektedir. Şekilde toplam 118 yayınlı en çok çevre bilimi (%26,5) alanında araştırma yapıldığı görülmektedir. İkinci sırada 117 yayın ile sosyal bilimler (26,2) ve üçüncü sırada ise 67 yayın ile işletme, yönetim ve muhasebe (%15,0) alanında araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaları sırasıyla 37 yayınlı tarım ve biyoloji bilimleri alanındaki araştırmalar, 25 yayınlı enerji alanındaki araştırmalar, 15 yayınlı dünya ve gezegen bilimleri araştırmaları takip etmektedir.

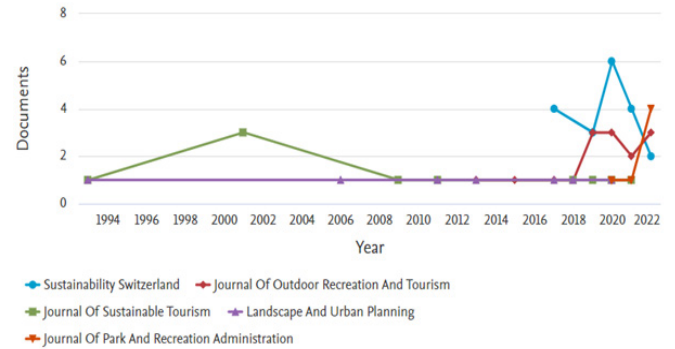
Şekil 4. Yayınların Kurumlara Göre Dağılımı

Şekil 4’te ilgili konu hakkında yayın yapanların bağlı olduğu kurum sıralaması verilmektedir. İlk sırada 12 adet yayınlı USDA Orman Hizmetleri bulunmaktadır. Batı Virjinya Üniversitesi 8 yayın ile ikinci, Usda Orman Servisi, Pasifik Kuzeybatı Araştırma İstasyonu ve Norveç Doğa Araştırmaları Enstitüsü 7 yayın ile üçüncülüğü paylaşmaktadır.

Şekil 5. Yayınlandıkları Ülkelere Göre Dağılımı

Açık alan rekreasyon ve sürdürülebilirlik konusunda çalışma yapan ülkeler içerisinde en çok yayın yapan on beş ülkeye Şekil 5’te yer verilmiştir. Buna göre 57 çalışma ile en çok yayın yapan ülke Birleşik Devletler iken Birleşik Krallık (22), Norveç (21), Avustralya (17) ve Kanada (16) yayın ile takip etmektedir. Türkiye 5 çalışma ile diğer ülkelerin gerisinde kalarak 18. Sırada yer almaktadır.

Şekil 6. Kaynaklara Göre Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde açık alan rekreasyon ve sürdürülebilirlik konusunda “Sustainability Switzerland” dergisinin 19 akademik yayın ile alandaki en fazla yayına sahip olan kaynak olduğu görülmektedir. “Journal of Outdoor Recreation and Tourism” dergisi 15 çalışma ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu iki dergi incelendiğinde, yayınlarının güncel

olduğu (2017-2022 yılları) görülmektedir. Bu iki dergiyi 10 çalışma ile "Journal Of Sustainable Tourism", 7 çalışma ile "Landscape and Urban Planning" ve 6 çalışma ile "Journal Of Park and Recreation Administration" dergisi takip etmektedir. "Sustainability Switzerland" dergisi 2020 yılında konu ile ilgili 6 yayın yaparak bir yılda en çok yayın yapan dergi olarak görülmektedir.

Tablo 2. Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konularını beraber kullanan Çalışmaların Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı

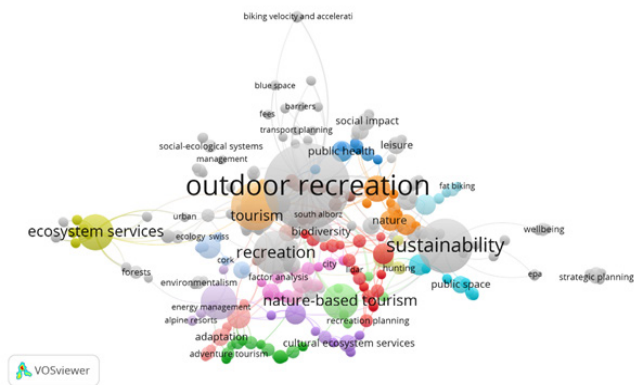
Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik Anahtar Kelimeler	Frekans
Outdoor Recreation	106
Sustainable Development	65
Sustainability	55
Recreation Activity	29
Recreation	28
Ecotourism	26
Tourism	25
Sport	18
Climate Change	16
Environmental Protection	16
Sustainable Tourism	15
Ecosystem Service	14
Human	14

Kaynak: Scopus veri tabanından derlenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, açık alan rekreasyon ve sürdürülebilirlik konusuna ilişkin çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sayılarının sıralamasında, en çok kullanılan anahtar kelime 106 kez kullanımla "Outdoor Recreation" olarak tespit edilmiştir. Ardından sırasıyla en fazla "Sustainable Development", "Sustainability", "Recreation Activity" ve "Recreation" kavramları kullanılmıştır.

3.1. Scopus Veri Tabanına Göre "Açık Alan Rekreasyonu" ve "Sürdürülebilirlik" Konularını Beraber Kullanan Çalışmaların Vosviewer Haritalama Tekniği

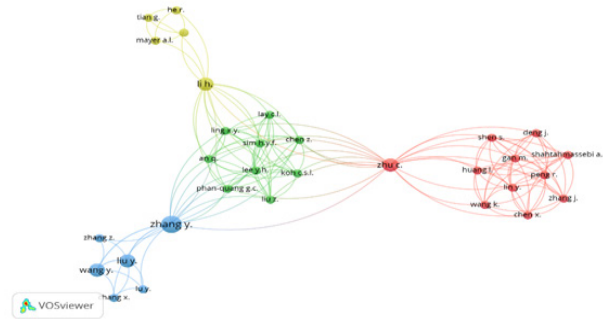
Bu bölümde "ortak yazarlık" ve "birlikte bulunma" analizleri gerçekleştirilmiştir. Anahtar sözcükler, yazarların ve makalelerinin odağını yansıtabileceğinden, bir dergide temsil edilen araştırma eğilimlerine genel bir bakış sağlar. Şekil 7'de,

Şekil 7. Açık Alan Rekreasyonu ve Sürdürülebilirlik ile İlgili Araştırmaların Anahtar Kelimeye Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

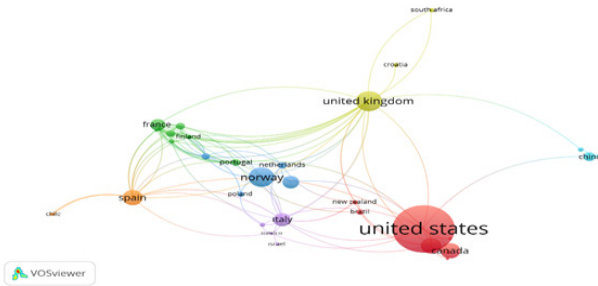
VOSviewer yazılımının yardımıyla anahtar kelimelerin ortak oluşum ağı görülmektedir.

Şekil 7'de açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimelerin ağ haritası gösterilmektedir. Bir anahtar kelimenin tekrar sayısı en az "1" seçilerek veriler elde edilmiştir. İncelenen yayınlarda toplam 864 anahtar kelime tespit edilmiştir ve 864 kelimedenden 682'si gerekli şartları taşımaktadır. Anahtar kelimeye göre dağılıma baktığımızda, 682 anahtar kelime sayısı ile 2243 bağlantı meydana geldiği görülmektedir. Anahtar kelimelerin kullanım sayısına göre daire büyüklüğü belirlenmektedir. Bir arada kullanılan anahtar kelimelerin daire renkleri aynıdır ve daire aralarındaki çizgiler ise karşılıklı ilişkisi olan anahtar kelimeleri göstermektedir. Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konulu çalışmalarda en büyük gri halkada bulunan "outdoor recreation" kelimesinin en fazla tercih edilen anahtar kelime olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan bu konudaki yayınlarda kullanılan anahtar kelimeler 55 kümeye ayrılmıştır. Şekil 7 incelendiğinde öne kelimeler; outdoor recreation (açık alan rekreasyonu n=43), sustainability (sürdürülebilirlik n=20), recreation (rekreasyon n=14), sustainable development (sürdürülebilir kalkınma n=16) ve nature-based tourism (doğa temelli turizm =10) olarak belirlenmiştir. Harita incelendiğinde, outdoor training (Açık hava antrenmanı n=1), recreation participation (rekreasyon katılımı n=1) ve outdoor sports (açık hava sporları n=1) anahtar kelimelerinin, oldukça az yer aldığı görülmektedir.

Şekil 8. Açık Alan Rekreasyonu ve Sürdürülebilirlik ile İlgili Araştırmaların Yazarlarına Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Şekil 8'de açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konusunda çalışma yapmış olan 702 yazar arasındaki bağıntılar görselleştirilmiştir. Harita, bir yazarın çalışma sayısı en az "1" ve bir yazarın çalışmasına yapılan atıf sayısı en az ise "0" değeri seçilerek oluşturulmuştur. 702 yazardan aralarındaki bağlantı en yüksek toplam 31 yazar VOSviewer programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Yazarların yayın sayısına göre daire büyüklüğü belirlenmektedir. Birlikte çalışma yapan yazarların daire renkleri aynıdır ve daire aralarındaki çizgiler ise karşılıklı ilişkisi olan yazarları göstermektedir. Bu yazarlar arasında kırmızı, yeşil, sarı ve mavi olmak üzere dört farklı renkte toplam 4 kümelenme oluşmuştur. Bu kümelenmelerden kırmızı renkte belirtilen yazarlar arasında daha güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Yazarlar arasında toplam 144 bağlantı olup, bu yazarlar arasında merkezi bir konumda yer alan Zhu, 21 bağlantı, 2 çalışmada ve 40 alıntılanma ile diğer yazarları besleyen ve güçlü ilişkisi olan yazar konumundadır.

Şekil 9. Açık Alan Rekreasyonu ve Sürdürülebilirlik ile İlgili Araştırmaların Yayınlandıkları Ülkelere Göre Dağılımının Bibliyometrik Ağ Analizi

Şekil 9'da açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konusunda çalışma yapan ülkelerin ağ haritası gösterilmektedir. Şekilde daire renkleri aynı olan ülkelerin birbirlerine atıf yaptığı, ülkelerin yaptıkları yayın sayısına paralel olarak daire büyüklüğünün değiştiği ve daireleri birbirine bağlayan çizgilerin ise ülkelerin çalışmalarda karşılıklı ilişkisini göstermektedir. Bir ülkenin çalışma sayısı en az "1" ve bir ülkeye ait çalışmaların alıntılanma sayısı en az "0" seçilerek veriler elde edilmiştir. 51 ülkenin 51'i bu eşik değerleri karşılamaktadır. Ülkelerin her biri için diğer ülkelerle olan ortak yazarlık bağlantılarının toplam gücü hesaplanmış ve toplam bağlantı gücü en yüksek olan 35 ülke seçilmiştir. Ülkelere ait farklı renklerde birbirleriyle bağlantılı 7 kümelenme bulunmaktadır. Ülkeler arasında en fazla çalışmaya (n=57) ve alıntılanmaya (n=1039) sahip ülke olan Birleşik Devletler toplamda 15 ülke ile iş birliği içerisinde olup bağlantı gücü en yüksek olan ülke konumunda görülmektedir. Birleşik Devletleri'ni 22 çalışma ile Birleşik Krallık, 21 çalışma ile Norveç ve 17 çalışma ile Avustralya takip etmektedir.

4. Sonuç ve Öneri

Bu araştırmanın amacı, açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan yayınları tespit etmek ve tasniflemektir. Bu amaçla 1986- 2022 yılları arasında bibliyometrik analiz yöntemi ile Scopus veri tabanı taranmıştır. 1986'dan 2022'ye kadar yayınlanan 245 yayına dayanarak, yayınların çeşitli özelliklerini analiz etmek ve görselleştirmek için VOSviewer yazılımı, açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ile ilgili literatürün küresel bir perspektiften sistematik bir incelemesi ve analizi sunulmuştur. Tablolarda ve şekillerde gösterildiği gibi, en etkili yazarları, dergileri, ülkeleri, kurumları ve ortak yazarları içeren anahtar kelimeler belirlenmiştir.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan çalışmalara yönelik gerçekleştirilen araştırma kapsamında toplamda 245 çalışmaya ulaşılmış ve tüm çalışmalar (makale, bildiri, not.) analize dahil edilmiştir. Scopus veri tabanı taranarak ulaşılan açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik çalışmalarını kapsayan bibliyografik analizler, çalışmaların ilk başladığı yıldan itibaren tüm yıllar değerlendirilerek incelenmiştir. Bu kavramlarla ilgili Scopus veri tabanında ulaşılan ilk çalışmanın 1986 yılında yayınlandığı görülmüştür. 2017 yılında konu ile ilgili 10 yayın olduğu, 2020 yılında ise yayın sayısının 28'e çıktığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda, açık

alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramlarını bir arada kullanan çalışmaların uluslararası alanyazında 2017-2020 yılları arasında önemli bir artış yaşadığı söylenebilir. Elde edilen bulgulara göre açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konularında en çok çalışma 2020 yılında üretilmiştir. 2020 yılından sonra pandemi etkisi ile ani bir düşüş yaşandığı tahmin edilmektedir. Pandemi etkisinin kısmen azalması ile 2022 yılından sonra açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ile çalışmaların uluslararası alanyazında tekrar hız kazanması beklenmektedir.

En etkin kurumun 245 kurum içinde 12 yayımla Birleşik Devletler'de bulunan USDA Orman Hizmetleri, olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Birleşik Devletler adresli kurumların mevcut alana daha çok katkı sağladığını söyleyebiliriz. USDA Orman Hizmetlerini 8 yayımla Virjinya Üniversitesi takip ederken USDA Orman Servisi, Pasifik Kuzeybatı Araştırma İstasyonu ve Norveç Doğa Araştırmaları Enstitüsü 7 yayımla üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Batı Virjinya Üniversitesi'nde görev alan Steve W. Selin isimli yazar 4 çalışma ile ilgili alanda en çok yayına sahip yazar olarak görülmektedir. Söz konusu alanda 702 yazar bulunmakta olup, bu yazarların 31 tanesi işbirlikli çalışma gerçekleştirmiş ve bir arada en fazla çalışma yapan yazarlar Zhu, C., Fagerholm, N. ve Zhang, Y.'dir.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konusu ile ilgili ülkeler arası ortak çalışmalar incelendiğinde Birleşik Devletleri'nin 57 yayında farklı ülke ile ortak çalışma yaptığı, Birleşik Devletleri'ni 22 çalışma ile Birleşik Krallık, 21 çalışma ile Norveç ve 17 çalışma ile Avustralya'nın takip ettiği tespit edilmiştir. Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık, araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında değerlendirildiğinde ön plana çıkan ülkeler olarak görülmektedir. Ayrıca bu ülkelerin diğer ülkeler ile olan güçlü iş birliklerinden dolayı bu alana yön verdiklerini de söylemek mümkündür. Türkiye'nin 5 çalışma ile 18. sırada yer alarak diğer ülkelere göre kıyasla alanda daha az etkin olduğu görülmektedir. Benzer şekilde boş zaman ve serbest zaman konusunda yapılan bibliyometrik çalışmada; (Bulut vd., 2022) Türkiye'nin boş zaman konusunda 96 ülke arasından 25. sırada yer aldığı, serbest zaman konusunda ise 60 ülke arasından 20. sırada yer aldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin dünyadaki rekreasyon alanlarındaki gelişmelere uzak olmadığını göstermektedir.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ile ilgili 118 çalışma %26,5'lik oran ile çevre bilimi alanında gerçekleştirilmiştir. İkinci sırada toplamda 117 yayımla sosyal bilimler (26,2) ve üçüncü sırada ise 67 yayımla işletme, yönetim ve muhasebe (%15,0) alanındaki çalışmalar olduğu görülmüştür. Mevcut çalışmada kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sayılarının sıralamasında, en çok kullanılan anahtar kelime 106 kez kullanımla "Outdoor Recreation" olarak tespit edilmiştir. Ardından sırasıyla en fazla "Sustainable Development", "Sustainability", "Recreation Activity" ve "Recreation" kavramları kullanılmıştır.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramları ile ilgili çalışmalar çoğunlukla makale türünde gerçekleştirilmiş ve "Sustainability Switzerland" adlı derginin ilk sırada ve "Journal of Outdoor Recreation and Tourism" dergisinin ise 15 çalışma ile ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Bu iki dergiyi

10 çalışma ile "Journal Of Sustainable Tourism", 7 çalışma ile "Landscape and Urban Planning" ve 6 çalışma ile "Journal Of Park and Recreation Administration" dergisinin takip ettiği ve "Sustainability Switzerland" dergisinin 2020 yılında konu ile ilgili 6 yayın yaparak bir yılda en çok yayın yapan dergi olduğu bulunmuştur.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ilişkin gerçekleştirilen anahtar kelime analizine bakıldığında, outdoor recreation (açık alan rekreasyonu), sustainability (sürdürülebilirlik), recreation (rekreasyon), sustainable development (sürdürülebilir kalkınma) ve nature-based tourism (doğa temelli turizm) kavramları birlikte sıklıkla kullanılan kavramlar olarak görülmektedir. Ayrıca, outdoor training (Açık hava antrenmanı), recreation participation (rekreasyon katılımı) ve outdoor sports (açık hava sporları) anahtar kelimelerinin, oldukça az yer aldığı görülmektedir.

Açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik kavramını bir arada kullanan çalışmaların uluslararası literatürde, yalnızca "Scopus" veri tabanındaki araştırmalara dayanması çalışmanın sınırlılığıdır. Ulusal alan yazında yer alan çalışmalar aynı zamanda uluslararası veri tabanlarında da bulunmaktadır ve bu çalışmalar araştırmada kullanılan Vosviewer programına aktarılamamaktadır. Programa aktarılamayan bu çalışmaların ağ analizine dahil olamaması ise çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. İlerleyen yıllarda yapılacak çalışmalarda farklı veri tabanlarının ve analiz yöntemlerinin kullanılması, arama kriterlerinin genişletilmesi, güncel çalışmaların da eklenmesiyle elde edilen sonuçlar, mevcut çalışmanın devamı niteliğindeki çalışmalar için yararlı olacaktır. Yapılan analiz sonuçlarına göre; pandemi dönemine kadar dünyada açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik konusu artan bir öneme sahipken pandemi dönemiyle birlikte çalışmalarda belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Pandemi döneminin kısmen sona ermesiyle mevcut çalışmanın yeni çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Türkiye'de açık alan rekreasyonu ve sürdürülebilirlik ile ilgili makalelerin sayısının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Pandemi dönemiyle önemini daha iyi anladığımız açık alan ve açık alan rekreasyon çalışmalarının artması, özellikle son dönemde popüler bir kavram olan sürdürülebilirlik ile ilgili en çok taranan veri tabanlarındaki dergilerde yayın sayılarının artırılması gerekli görülmektedir.

Etik Beyan

Bu çalışmada kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi için etik kurul iznine ihtiyaç yoktur. Aksi bir durumun tespiti halinde TO&RE Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (lar) ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı

1. Yazarın katkı oranı %60, 2. Yazarın katkı oranı %20'dir. 3. Yazarın katkı oranı ise %20'dir.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Al, U. (2008). *Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: atf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Balmford, A., Green, J. M., Anderson, M., Beresford, J., Huang, C., Naidoo, R., & Manica, A. (2015). Walk on the wild side: estimating the global magnitude of visits to protected areas. *PLoS biology*, 13(2), 1-6.
- Barton, J., Hine, R., & Pretty, J. (2009). The health benefits of walking in greenspaces of high natural and heritage value. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 6(4), 261-278.
- Baur, J.W., Tynon, J.F. & Gomez, E. (2013). Attitudes about urban nature parks: A case study of users and nonusers in Portland Oregon. *Landsc. Urban Plan.* 117(1), 100-111.
- Bell, S. (2010). Forest Recreation and Nature Tourism. COST Action E33 (FORREC), European Forum on Urban Forestry, Hameenlinna, Finland, June 2008. *Urban forestry & urban greening*, 9(2), 69-112.
- Bell, S., Tyrväinen, L., Sievänen, T., Pröbstl, U., & Simpson, M. (2007). Outdoor recreation and nature tourism: A European perspective. *Living Reviews in Landscape Research*, 1(2), 1-46.
- Berdejo-Espinola, V., Suárez-Castro, A. F., Amano, T., Fielding, K. S., Oh, R. R. Y., & Fuller, R. A. (2021). Urban green space use during a time of stress: A case study during the COVID-19 pandemic in Brisbane, Australia. *People and Nature*, 3(3), 597-609.
- Bornmann, L., & Leydesdorff, L. (2014). Scientometrics in a changing research landscape: bibliometrics has become an integral part of research quality evaluation and has been changing the practice of research. *EMBO reports*, 15(12), 1228-1232.
- Bratman, G. N., Anderson, C. B., Berman, M. G., Cochran, B., De Vries, S., Flanders, J., & Daily, G. C. (2019). Nature and mental health: An ecosystem service perspective. *Science advances*, 5(7), 1-14.
- Brown, D. K., Barton, J. L., & Gladwell, V. F. (2013). Viewing nature scenes positively affects recovery of autonomic function following acute-mental stress. *Environmental science & technology*, 47(11), 5562-5569.
- Bulut, Z., Başar, B. & Kement, Ü. (2022). Uluslararası alanyazında yayımlanmış boş zaman ve serbest zaman kavramlarına ilişkin çalışmaların bibliyometrik analizi. *Future trends in leisure&recreation congress:Digital Recreation*, 20-21 Ocak 2022, ss. 62-65, Ankara.
- Cartwright, K. S. & Mitten, D. (2017). Examining the influence of outdoor recreation, employment, and demographic variables on the human-nature relationship. *Journal of Sustainability Education*12, 1-20.
- Council of Europe (CO), (2001). European sport charter. [Avrupa spor şartı]. <https://rm.coe.int/16804c9dbb>. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2022.
- Çıvak, B., & Oktay, E. M. İ. R. (2021). Boş Zaman ve Rekreasyon Konulu Lisansüstü Tezlerde Araştırma Paradigması Eğilimi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(3), 2186-2202.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133(20), 285-296.
- Evans, G. W., Otto, S., & Kaiser, F. G. (2018). Childhood origins of young adult environmental behavior. *Psychological science*, 29(5), 679-687.
- Frumkin, H., Bratman, G. N., Breslow, S. J., Cochran, B., Kahn Jr, P. H., Lawler, J. J. & Wood, S. A. (2017). Nature contact and human health: A research agenda. *Environmental health perspectives*, 125(7), 1-18.

- Gözen, E. (2020). Rekreasyon bilim dalının geçmişten günümüze bibliyometrik analizi. *Gaziantepe University Journal of Social Sciences*, 19(2), 572-588.
- Hartig, T., Mitchell, R., De Vries, S. & Frumkin, H. (2014). Nature and health. *Annual review of public health*, 35(5), 207-228.
- Koçak, F. & Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Mallen, C., Stevens, J. & Adams, L. J. (2011). A content analysis of environmental sustainability research in a sport-related journal sample. *Journal of Sport Management*, 25(3), 240-256.
- Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 2.
- Olive, R., & Wheaton, B. (2021). Understanding blue spaces: Sport, bodies, wellbeing, and the sea. *Journal of Sport and Social Issues*, 45(1), 3-19.
- Otto, S. & Pensini, P. (2017). Nature-based environmental education of children: Environmental knowledge and connectedness to nature, together, are related to ecological behaviour. *Global Environmental Change*, 47(6), 88-94.
- Pickering, C., Rossi, S. D., Hernando, A. & Barros, A. (2018). Current knowledge and future research directions for the monitoring and management of visitors in recreational and protected areas. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 21(3), 10-18.
- Pretty, J., Peacock, J., Sellens, M. & Griffin, M. (2005). The mental and physical health outcomes of green exercise. *International journal of environmental health research*, 15(5), 319-337.
- Ramos-Rodriguez, A. & JoséRuiz-Navarro. (2004). Changes in the intellectual structure of strategic management research: A bibliometric study of the strategic management journal, 1980-2000. *Strategic Management Journal*, 25(10), 981.
- Saadi, D., Schnell, I., Tirosh, E., Basagaña, X. & Agay-Shay, K. (2020). There's no place like home? The psychological, physiological, and cognitive effects of short visits to outdoor urban environments compared to staying in the indoor home environment, a field experiment on women from two ethnic groups. *Environmental research*, 187(20), 109.
- Schnell, I., Harel, N. & Mishori, D. (2019). The Benefits of Discrete Visits in Urban parks. *Urban forestry & urban greening*, 41(41), 179-184.
- Shawahna, R. (2021). Scoping and bibliometric analysis of promoters of therapeutic inertia in hypertension. *American Journal of Managed Care*, 27(11), 386-394.
- Smith, N., Georgiou, M., King, A. C., Tiegies, Z., Webb, S. & Chastin, S. (2021). Urban Blue Spaces and Human Health: A Systematic Review and Meta-Analysis of Quantitative Studies. *Cities* 119(20), 1-12.
- Steg, L. & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of environmental psychology*, 29(3), 309-317.
- The World Health Report (WHR)*, (2002). *Reducing Risks, Promoting Healthy Life*, Geneva: World Health Organization, <http://www.who.int/whr/2002/en/index.html>, Erişim Tarihi: 22.04.2022.
- Thomas, S. L. & Reed, S. E. (2019). Entrenched ties between outdoor recreation and conservation pose challenges for sustainable land management. *Environmental Research Letters*, 14(11), 2-8.
- Tranfield, D., Denyer, D., & Smart, P. (2003). Towards a methodology for developing evidence-informed management knowledge by means of systematic review. *British journal of management*, 14(3), 207-222.
- United Nations Framework Convention for Climate Change (UNFCCC), (1992). https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf, Erişim Tarihi: 13.05.2022.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO), (2005). *Making Tourism More Sustainable—A Guide for Policy Makers*; United Nations Environment Programme and World Tourism Organization: Paris, France; Madrid, Spain, ss.11-12.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2011). Text mining and visualization using VOSviewer. *Newslett.* 7(3), 50-54.
- Van Raan, A. F. J. (2003). The use of bibliometric analysis in research performance assessment and monitoring of interdisciplinary scientific developments. *TATuP-Zeitschrift Für Technikfolgenabschätzung in Theorie Und Praxis*, 12(1), 20-29.
- Wolsko, C., Lindberg, K. & Reese, R. (2019). Nature-based physical recreation leads to psychological well-being: Evidence from five studies. *Ecopsychology*, 11(4), 222-235.
- Wood E. (2019). Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing. *Scientific reports*, 9(1), 1-11.
- World Health Organization (WHO), (2011). Global health and aging, http://www.who.int/ageing/publications/global_health/en/, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022.
- Yaylı, A., Gül, T., Karaçar, E., Kement, Ü., Paslı, M., Yayla, M., Erol, E., & Göker, G. (2014). *Rekreasyona Giriş*. Yaylı, A., (Editör). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yersüren, S., & Özel, Ç. H. (2020). Boş zaman ve rekreasyon konulu tezler üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1139-1159.